

*Carrière** aki maga ép' oly kevéssé volt kálvinista, hangosan hirdeti, hogy egyedül a kálvinizmus volt képes feltörni a talajt a szabad szépség számára, hogy az a felszántott földön majdan felvirágozhassék.

Ezenfelül pedig már nem egyszer rámutattak arra, hogy a tisztán kegyelemből való elválasztás, gazdag gondolata mily jelentékenyen hozzájárult ahhoz, hogy a művész szeme a kicsiny és látszólag semmis dolgok érdeklődést keltő jelentősége előtt felnyílják. Ha Isten nem a külsőt, hanem a belsőt nézi, vajjon nem volt-e ebben útmutatás a művész számára, hogy a megszkottat és mindennapit figyelje meg; hogy e mindennapi alatt az emberi szív mozdulásait és hajtó rugóit kutassa és hogy az eszményt, ami ebben van, művészi érzékével megragadja, hogy aztán végül ecsetjének művészetével az egész világ előtt láthatóvá tegye azt, amit művészi érzéke abban felfedezett. Ugy, hogy ezen az alapon maga az emberi lét balgasága, sőt drasztikussága is a művészi produkció motívumává lett; hiszen az is a csodálatos, bár megromlott emberi szívből fakadt. Saját tévelygésének képét kellett oda tartania az ember elé, hátha elfordulhat még attól. Ha a művészek eddig kizárólag a próféták és apostolok, a szentek és papok idealizált alakjait vetették vászonra, akkor most, mikor Isten a közönséges polgárt és napszámost is elválasztotta, lebilincselőnek kellett lennie a népből származó férfi fejének, alakjának, lénye egész kifejezésének is s az emberi személyiséget minden rangban és állásban a vászonra kellett vinni. És ha eddig minden tekintet teljesen és egyedül a fájdalmak ama Férfiának szenvedéseire irányult,

* *Carrière*: Die Kunst im Zusammenhang mit der Kultur-entwicklung IV. p. 308.